

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Hyvil kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Tartuntatautilainsäädännön uudistamiseen.

Tartuntatautilainsäädännön uudistuksen tavoitteet ovat vahvistaa tartuntatautien torjunnan kykyä kansallisesti niin paikallisten kuin laajojen epidemioiden ja pandemioiden torjunnassa. Uudistetussa lainsäädännössä pyritään selkiyttämään tartuntatautien johtamisjärjestelmää ja tukea kokonaisuuden hallintaa erityisesti vakavissa häiriötilanteissa kuten pandemioissa.

Ehdotuksessa normaalitilanteissa tartuntatautien torjunta toimii asiantuntijaohjauksen pohjalta. Terveystieteiden häiriötilanteissa, kuten pandemioissa, ehdotuksessa säädetään sosiaali- ja terveysministeriölle nykyistä selvemmin operatiivisen johdon vastuu. Esityksessä käsitellään laajasti myös viranomaisten yhteistyötehtäviä ja -velvoitteita. On hyvä, että on selkiytetty esimerkiksi YTHS:n ja Puolustusvoimien roolia tartuntatautityössä.

Esityksessä taloudellisia vaikutuksia on arvioitu sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Arviointia on vaikea tehdä etukäteen, koska epidemiatilanteen kesto ja laajuus vaikuttavat taloudellisiin näkökohtiin laajasti. Hyvinvointialueiden näkökulmasta normaalioloissa tartuntatautien torjuntatyö toteutetaan hyvinvointialueen omassa rakenteessa terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa. Kustannusvastuu toteutuu potilaan hyvinvointialueen mukaisesti eikä aiheuta muutoksia nykyiseen nähden kustannusvastuissa. Poikkeus- ja häiriötilanteissa taloudelliset vaikutukset määritellään valtioneuvoston päätöksissä, joiden kautta hyvinvointialueille tehtäviin annetaan tarvittava rahoitus.

Hyvil korostaa hyvinvointialueiden rahoituspaineita ja pitää erityisen tärkeänä sitä, että valtioneuvoston päätöksillä turvataan hyvinvointialueille riittävä rahoitus myös tartuntatautilanteen mukaisissa terveydenhuollon häiriö- ja poikkeustilanteissa. Rahoituksen turvaaminen myös normaalioloissa on tärkeää, mikäli tehtävät tai vastuut lisääntyvät.

Yhteenvetona Hyvil pitää lakiluonnosesitystä onnistuneena. Lakiluonnoksen kokonaisuus parantaa tartuntatautien torjuntaa, seuranta ja epidemioihin varautumista sekä täsmentää eri viranomaisten tehtäviä ja rooleja tartuntatautien torjunnassa.

Pykäläkohtainen arviointi

2§ Soveltamisala. Tärkeä painotus tartuntatautien ehkäisyn näkökulmasta kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä toimivien tai samoissa tiloissa asiakkaiden ja potilaiden kanssa olevien työntekijöiden osalta.

3§ Määritelmät. Määritelmien tarkennukset ja selvennykset ovat tärkeä kokonaisuus. Mikrobilääkeresistenssin määritelmä on uusi ja tärkeä. Tartunnan saaneen ja tartunnan saaneeksi perustellusti epäillyn ja altistuneen määritelmät ovat uusia ja tärkeitä.

6§ Valtakunnallinen torjuntatyö. Erittäin kannatettavia ovat valtakunnallisen torjuntatyön näkökulmat, missä painotetaan sekä sosiaali- että terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen roolia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen resurssien turvaaminen nopeasti muuttuvissa tilanteissa on kannatettavaa.

8§ Torjuntatyö hyvinvointialueella. Tartuntatautien torjuntatyön sisällön kuvaus hyvinvointialueilla vastaa pääosin nykyistä tilannetta. Tartuntatautien torjuntatyön osalta järjestämisvastuu hyvinvointialueella kattaa kaikki hyvinvointialueen alueella oleskelevat henkilöt. Kustannusvastuu säädetään muussa lainsäädännössä.

9§ Kuntien, hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän yhteistyö tartuntatautien torjuntatyössä. Tartuntatautien torjunnan yhteistyön määrittely lain tasolla on erittäin tärkeää valtakunnallisessa torjuntatyössä. Kokonaisuus edellyttää käytännön tilanteissa tarkempia määrittelyjä riippuen epidemian luonteesta.

10§ Tartuntatautien torjunta muissa valtion viranomaisissa. Ehdotus on kannatettava. Tiedonkulun ja yhteistyön tehostuminen on ensiarvoista, kun ehkäistään ja rajoitetaan epidemioiden leviämistä. Pykälässä mainittujen erityisyksiköiden mahdolliset epidemiat heijastelevat kansallista tilannekuvaa.

11§ Tartuntatautien torjunnan asiantuntijaelimet. Pykälä on ehdotetussa muodossa kannatettava.

13§ Vapaaehtoiset terveystarkastukset ja rokotukset. Tässä pykälässä säädetään voimassa olevaa tartuntatautilakia vastaavasti hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää vapaaehtoisia terveystarkastuksia ja rokotuksia. Pykälä ei lisää hyvinvointialueiden nykyisiä velvoitteita.

15§ Pakollinen terveystarkastus. Aluehallintouudistuksen vuoksi pakollisesta terveystarkastuksesta päättää aluehallintoviraston sijasta Lupa- ja valvontavirasto. Pakolliseen terveystarkastukseen velvoittaminen voi olla myös kiireellistä, minkä vuoksi on tärkeää, että päätöksen terveystarkastuksesta tekee hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän tartuntataudeista vastaava virkasuhteinen lääkäri.

21§ Lääkärin hoitovastuun siirto ja tietojen luovutus. Pykälässä todetaan mahdollisuus lääkärille hoitovastuun ja tietojen siirrosta hyvinvointialueelle tai HUS-yhtymälle tilanteen niin vaatiessa esimerkiksi lääkärin toimiessa yksityissektorilla. Tietojen siirto on välttämätöntä paitsi potilaan oman hoidon järjestämiseksi, myös tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

24§ Epidemian selvittäminen ja tartunnan jäljitys. Pykälä on kannatettava ja selkiyttää vastuuta. Hyvinvointialueet selvittävät epidemiat alueillaan ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja tukee epidemian selvittämistä ja tartunnan jäljitystä vakavissa ja valtakunnallisesti tärkeissä selvityksissä.

25§ Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi. Tiedonsaantioikeutta koskevat tarkennukset ovat kannatettavia. 2 momentissa säädetään mainittujen viranomaisten oikeudesta saada kaikilta alueensa julkisilta ja yksityisiltä toimijoilta välttämättömät tiedot ja tarpeelliset näytteet, kun selvitetään epidemian kulkua ja tartunnan jäljittämistä.

26§ Tiedonsaantioikeus vakavan epidemian torjumiseksi. Pykälä mahdollistaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle toimivaltuudet mm. rekisteritietojen yhdistämiseen vakavan epidemian uhatessa ja epidemian aikana.

29§ Tartuntatauti-ilmoituksen sisältö. Voimassa olevasta laista poiketen tartuntatauti-ilmoitus tulee antaa myös negatiivisesta tutkimustuloksesta. Ehdotus on kannatettava, koska väestön tartuntaintensiteettiä kuvaava suure positiivisten näytteiden osuus kaikista näytteistä.

33§ Tartuntatautien otosseurantarekisteri. Epidemiologisesti hyvinvointialueiden osallistuminen otosseurantaan on kannatettavaa, mutta se vaatii resursseja. Resurssitarpeen vuoksi otosseurannan kustannukset tulee korvata täysimääräisesti hyvinvointialueille.

35§ Asiakkaiden ja potilaiden suostumus otosseurannassa. Asiakkaan suostumus voidaan näissä tilanteissa antaa kirjallisesti, sähköisesti sekä suullisesti. Digitaalinen suostumus olisi perusteltu, mutta nykyiset järjestelmät eivät vielä sitä mahdollista, joten kehittämistyötä ja siihen liittyvää resurssilisää tarvittaisiin.

39§ Tapauskohtaiset rekisterit ja 40§ Tietojen luovuttaminen rekistereistä. Tapauskohtaisia rekistereitä voidaan perustaa vain silloin, kun rekisteri liittyy tautitapaukseen tai väestön terveyttä uhkaavaan epidemiaan. Rekisteriä voisi käyttää myös epidemian torjuntaa edistävään tutkimukseen. Tietojen luovuttaminen rekistereistä olisi mahdollista Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta tartuntatautien torjuntatyöhön kuuluvien tehtävien vuoksi. Pykälä on kannatettava torjuntatyön parantamiseksi.

41§ Yhdyskuntien jätevesiseuranta. Jätevesinäytteiden tutkimus ja keräys ovat kannatettavia. Esityksessä vastuutaho on kunta, jonka tulee kerätä jätevesiseurantanäytteet Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeiden mukaisesti.

43-44§ Rokotustoiminta. Kansallinen rokotusohjelma ja vaarallisten tai harvinaisten tartuntatautien torjuntaan tarvittavat rokotteet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kansallinen ohjaus ja asiantuntemus on erittäin kannatettavaa. Rokotusten järjestäminen on voimassa olevan lain mukaan jo hyvinvointialueiden tehtävä, joten hyvinvointialueiden näkökulmasta tehtävään ei tule muutoksia.

46§ Rokottaminen vakavassa terveydenhuollon häiriötilanteessa tai pandemiassa. 47§ Pakollinen rokotus. Pykälät käsittelevät vakavia terveydenhuollon häiriötilanteita, joissa ehdotetaan

säädettäväksi valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta. Näissä tilanteissa kansallinen näkökulma on ehdottomasti kannatettava.

50§ Henkilön tartuntatauti-alttiuteen perustuva rokotus. Ehdotus yhdenmukaistaa toimintaa hyvinvointialueilla ja lisää kansalaisten yhdenvertaisuutta, mikä on kannatettavaa. Kansallinen ohjeistus Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta on kannatettavaa.

52§ Rokotussuoja asiakkaiden ja potilaiden suojelemiseksi. Rokotussuojan tulee toteuttaa tuhkarokkoa, vesirokkoa ja hinkuyskää vastaan. Voimassa olevasta laista poiketen tartuntatautisuojan tulee olla voimassa myös esim. kotihoidossa. Influenssarokotteen tarjoaminen on tärkeää ja kannatettavaa, mutta vuosittaista rokotussuojaa influenssan vuoksi ei veloiteta asiakas- ja potilasturvallisuuden vuoksi. Tämä vähentää hyvinvointialueilla henkilöstöhallinnon nykyistä seurantavelvollisuutta influenssarokotekattavuuteen liittyen.

57§ Terveydentilan selvitys hengityselinten tuberkuloosista työtehtävää varten. Ehdotuksessa on selkiytetty työtehtävien määrittelyjä. Selvityksen tekemisen järjestämisvastuuta on selkiytetty esimerkiksi opiskelijoiden osalta, mikä on kannatettavaa.

60§ Karanteeni. Ehdotus selkiyttää lainsäädäntöä. Erittäin hyvä on 3 momentissa mainittu säädös eli karanteenipäätöksen kirjaaminen potilasasiakirjoihin. Tämä vähentää tiedon kulkuun liittyvien virheiden vuoksi tartuntariskien mahdollisuutta.

61§ Kollektiivinen karanteeni. Kollektiivinen karanteeni on mittava toimi. Näiden mahdollisten tilanteiden pohjalle olisi hyvä sopia keskitetty, kansallinen ja hyvinvointialuekohtainen konsultaatioprosessi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimana. Päätöksenteossa täytyy olla virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri ja kansallinen konsultaatioprosessi.

63§ Eristäminen. Päätösten täytyy perustua kansalliseen ohjeistukseen ja hyvinvointialueilla tartuntataudeista vastaavan lääkärin suoraan ohjeistukseen. Pykälän 4 momentissa ohjeistetaan mahdollisuutta esim. pyhäpäivien vuoksi toimintamalliin, missä päivystävä lääkäri voi tehdä eristämispäätöksen. Kiireellisten tilanteiden huomioiminen on kannatettavaa.

67§ Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana. Ehdotus vastaa nykyistä lainsäädäntöä.

70§ Hygieniatoimenpiteet epidemian leviämisen ehkäisemiseksi - 76§ Tilojen käytön tai toiminnan väliaikainen kieltäminen. Ehdotukset ovat kannatettavia ja selkiyttävät Covid-19-pandemian kokemuksia. Hyvinvointialueiden roolia suhteessa Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviin on selkiytetty.

77§-78§ Vierailujen rajoittaminen/kieltäminen sosiaali- tai terveydenhuollon palvelu- tai toimintayksikössä. Sisältö on kannatettava ja auttaa epidemian torjunnassa. Mainitut erityishuomiot liittyen esim. saattohoitoon, lapsen hoitoon tai synnytyksiin ovat kannatettavia.

87§ Lääkkeiden tarkoituksenmukainen ja yhdenvertainen saanti ja 88§ Varmuusvarastoidut lääkkeet, lääkinnälliset laitteet ja suojaimet. On kannatettava ja vahvistaa kansallista näkökulmaa kohdistuen koko lääkejakeluketjuun.

93§ Valtion rahoitus hyvinvointialueille ja 94§ Valtion osallistuminen erityisiin kustannuksiin. Pykälät vastaavat rahoituksen osalta nykyistä tartuntatautilain säätelyä. Terveydenhuollon häiriötilanteessa yksittäinen hyvinvointialue voi joutua toteuttamaan kansallisen turvallisuuden vuoksi toimenpiteitä, jolloin valtion rahoitus on tarkoituksenmukaista.

97§ Tartuntatautipäiväraha. Pykälässä ehdotetut muutokset ovat kannatettavia tarkennuksia. Muutokset täsmentävät lapsen juridisen huoltajan lisäksi muiden lapsen tosialliseen hoitoon osallistuvien aikuisten mahdollisuutta tartuntatautipäivärahaan.

Kähärä Kirsti, asiantuntijalääkäri

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Tuula Kock, asiantuntijalääkäri

Hyvinvointialue Hyvil Oy

Kähärä Kirsti
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy